

Lapa, *Cant. d'Esc.*, p. 720, dona *neho* «menino, jove» amb l'exemple: «sab' i ora ben / d'Álvar Rodríguez --- se fode ja este mouro tan *neno*» (p. 116.21, sentit i forma assegurats pel context i la rima amb *pequeno*; i *nena* «tenra, nova, aplicado a um peixe como a truta»: «por quanto xi quer el *nenas*, / compra en duas pequenas» (408.4; notem que la interpretació que en dona R. Lapa aquí és molt conjectural). — ¹⁵ Notem la forma *nené* en M. de Camelat, *Beline*, Pouème Gascon (Tarnes 1899): «Lou *nené* --- Came leuyère é dréte rée, / S'encaminabe à la bintée» (p. 4). — ¹⁶ Notem que l'aranès *nene*, tractament de respecte per als vells en to familiar, igual que *nana* 'mare' (localitzat per *AlcM* a Val., Men., i Eiv.), va amb mots de creació infantil que designen adults i que es relacionen amb la família del rus *njanja* 'teta', 'biberó': basc *aña* 'niñera', gall. *nana* o *nanai* 'mamà', al. del Tirol *nene* 'avi' (*ZRPb.* XLIX, 342), alb. *neņe* f. 'mamà', vgl. serbi *nana* id., roms. *naná* 'germana gran', hong. *néne* id., turc *nené* 'àvia', bulg. *neni* 'el vell', soràbic *nan* 'pare', sbcr. *nena* 'mare'. — ¹⁷ JCoromines va anotar *nen* a Tor (Alt Pallars) i aquesta frase a Perafita de Fades (Rib.), 1957: «Ya has bebet, *nen*?»; *nen* 'noi' a Benasc. — ¹⁸ Per exemple apareix en la poesia del valencià Teodor Llorente (en *AlcM*). — ¹⁹ En una sèrie de topònims sembla tenir aquest sentit: *L'Aubaga del Nen* (Castelló de Farf., Noguera, 1964), *el Mas del Nen* (Montner, Ross, 1959), que és nom recent del *Mas de l'Abella*; a Cornudella de Valira (Alta Ribag.) *Ca del Nen* és el nom d'un mas vell i tot sol; la *Verge Nèna* és un edifici del Santuari del Miracle a Riner (Solsonès 1964). — ²⁰ De fet, versió A, v. 24 duu: «Alegra't, hereu Querol». — ²¹ Ens han informat Sr. Josep Salvador Ribes, conreador de verdures, d'uns 65 anys, i Sr. Josep Sabiote, c. 60 anys, que fou també un conreador els anys cinquanta; sembla ser usat també en el Montnegre prop de Calella, i és la forma que es diu a Sant Pol segons el Dr. Salvador Tió, que sempre ha estat un gran caçador.

NING-NANG, onomatopeia amb què es designa el toc d'una campana que hom branda, i NING-NING id. d'una campaneta. □ *1.ª doc.*: *DAG.*, *DFa*.

Notem els exemples que ens dona Raimon Casellas: «Una altra estirada més... i el bronze, rodant amb calma, va posar-se a cantar tot majestuós: "Nanc... nonc... naaanc!..." i, anant-se'n cap a la campana xica, va agafar el batall amb una mà, i vinga a repicar...! "Ninc, ninininc! Ninc, ninc!..."» (*Els sots ferèstecs*, 3.ª ed., Barcelona 1923, p. 84); *nonc-nonc* (p. 85).

Ningú, V. *no* *Nini*, *nini*, V. *nin* *Ninjol*, V. *ninxol* *Ninó*, *ninoi*, V. *nin* *Ninoia*, V. *noia* (de serp) ⁵⁵ *Ninot*, *ninotaire*, V. *nin* *Ninou*, V. *any* *Ninus*, V. *nin*

NINXOL o NINXO, 'fornícula (per posar-hi una estàtua, un altar etc.)', 'concavitat en un mur o en una

construcció per col·locar-hi una cosa, un cadàver etc.>'; igual que el cast. *niccho* s'ha pres de l'it. antiq. *nicchio* 'fornícula' per un intermediari dialectal *niccio*. □ *1.ª doc.*: *nitxo*, Lacav. 1696.

En aquest diccionari ja es donen els dos sentits del mot: «*Nitxo*: Hic Loculus, -i. Hic Forulus, -i. Hic Loculamentum, -i. Hic Scaphus, -i». La *n-* de *ninxo* s'explica per la dilació de la nasalitat de la *n-* inicial. Aquesta forma ja apareix en una obra del Baró de Maldà: «En quant a la fachada de aquell temple de la Marina --- és magnífica per sa molta escultura, majorment en la estàtua o figura de Sant Miquel dins un *nincho* corresponent col·locat sobre del portal major» (*Excursions*, p. 4). Devia ser ben estesa des de les primeries del segle passat a judicar per la seva inclusió en Bely. 1805, Lab. 1839, i Escrig 1851. Al costat de *ninxo* fou formada la variant *ninxol* (com *cèrvol* de *cervo* i *pòndol* de l'italianisme *pondo*), per una tendència d'ajustar els mots amb -o final atona a l'estructura fonètica del català.⁴ Documentem *ninxol* en els autors de la post-Renaixença (RCasellas, JRuyra etc.), però segons indicis devia donar-se en certs nivells des d'un principi.² Notem la variant *ninjol*, usual a Eivissa.

Avui la llengua del Principat usa les dues formes,³ i segons *AlcM* *ninxo* és corrent a les Balears⁴ i com a *ninco* a València.⁵ JCoromines va anotar *nijço* a Oliva (zona de Gandia, 1963),⁶ *ninxol* al Priorat (1934), i més recentment en els pobles veïns de Vallmoll i Vilabella (1964) va sentir l'interessant variant *arinxol*, forma amb dissimilació recolzant potser en una contaminació del nom de la planta *arritjol* 'sarsaparilla', pronunciat *arinçol*, -ul, en aquesta zona (veg. *ARITJOL*).

L'it. *nicchio* que avui significa 'conquilla' es documenta des del S. XIV: té ja aquest sentit en Giov. Villani i el de «natura della femmina» en Boccaccio. Com a terme arquitectònic amb el significat de 'fornícula' es documenta des del mitjan S. XV i és ben comú fins al S. XVII (la forma actual *nicchia* 'ninxol', des del S. XVII). El fr. *niche* 'fornícula' (1395) també es considera italianisme. Com assenyala el *DECH* (IV, 225b 50ss., i 226a30ss.), el cast. *niccho* [1570, escrit *nicchio* per Mal Lara i alguns autors posteriors, i *niquia* en 1581, però ja *niccho* en 1600] no podia venir del francès *nicbe*, del gènere femení; però com que tampoc pot ésser pres de l'it. *nicchio* directament (que te -ky-), suposa com a intermediari els variants amb *ç* del Nord, *niccio*, -ccia, formes que també apareixen en alguns parlars del Sud (Velletri, SE. de Sicília). Tant la paraula francesa com la catalana s'expliquen millor per una base amb -ç-, encara que en francès el mot podia ser influït per l'autòcton *nicher* 'aniar' < NIDICARE.⁷

¹ Més detalls sobre aquest tipus de formació en JCoromines, *LleuresC*, 201. — ² JMBover, *BiblEscBal.* II, 51, referint-se a l'obra del menorquí N. Orfila, *Arreglo y plano de reforma --- de los caudales públicos de Menorca*, 1802, ens diu que Menorca va experimentar, mitjançant l'esmentat *arreglo*, «la extinció del derecho llamado *nitxol*»; no és clar quin tipus de dret és alludit aquí, però com abans